

POSTANOWIENIE

Dnia 9 grudnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Renata Żywicka

w sprawie z odwołania K.K.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w Poznaniu

o podleganie ubezpieczeniom społecznym,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 9 grudnia 2025 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu

z dnia 25 maja 2023 r., sygn. akt III AUa 1392/21,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 27 września 2021 r., VII U 2358/19, Sąd Okręgowy w Poznaniu zmienił decyzję z dnia 17 czerwca 2019 r. Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Poznaniu w ten sposób, że ustalił, iż odwołujący K.K. jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu oraz dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu od 29 listopada 2015 r. (pkt 1) i zasądził od pozwanego organu rentowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Poznaniu na rzecz odwołującego się 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt 2).

Sąd Apelacyjny w Poznaniu wyrokiem z dnia 25 maja 2023 r. po rozpoznaniu apelacji organu rentowego w pkt 1. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie 1 i oddalił odwołanie; w pkt 2. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie 2 i zasądził od odwołującego na rzecz pozwanego 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego; w pkt 3. zasądził od odwołującego na rzecz pozwanego 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu przed sądem drugiej instancji.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku odwołujący się zarzucił naruszenie: 1. art. 2 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej i art. 3 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. prawo przedsiębiorców; 2. art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 8 ust. 6 pkt 1., art. 11 ust. 2, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych; 3. art. 68 ust. 1 pkt 1 lit. c, art. 83 ust. 1 pkt 3, art. 86 ust. 1 i 2 pkt 2, art. 18 ust. 8, i art. 2a ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych; 4. art. 58 § 1 i 2. w zw. z art. 5 k.c.; 5. art. 2 Konstytucji RP, oraz art. 2, art. 217 w zw. z art. 84 i art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji RP.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący uzasadnił występowaniem istotnego zagadnienia prawnego wymagającego rozstrzygnięcia, czy organ rentowy był uprawniony do wydania decyzji o niepodleganiu przez skarżącego obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu oraz dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu z datą wsteczną, czy był uprawniony do wydania decyzji o zaprzestaniu prowadzenia przez skarżącego działalności gospodarczej od dnia 29 listopada 2015 r. pomimo opłacania przez niego składek ZUS wynikających zarówno z ubezpieczeń obowiązkowych, jak i dobrowolnych w latach 2015 - 2019, którą uzasadnił przywołując przepisy kodeksu cywilnego, tj., treść przepisu art. 58 § 1 i 2 k.c. uznając na ich podstawie, że odwołujący dopuścił się czynności nieważnej, w tym sprzecznej z zasadami współżycia społecznego w zakresie prowadzonej działalności gospodarczej w oparciu o przepisy kodeksu cywilnego, tj. treści przepisu art. 58 § 1 i 2 k.c.

Mając powyższe na uwadze skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia Sądu Apelacyjnego w Poznaniu w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu sądowi w innym składzie, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i rozstrzygnięcie sprawy co do istoty, stosownie do treści przepisu art. 398¹⁶ k.p.c.; zasądzenie od pozwanego na rzecz skarżącego kosztów postępowania przed Sądami obu instancji i kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych oraz stosownie do treści przepisu art. 388 § 1 k.p.c. o wstrzymanie wykonalności wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu do czasu ukończenia postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, jeżeli zachodzi nieważność postępowania lub jeżeli skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Za istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. uznaje się zagadnienie dotychczas niewyjaśnione i nierozwiązane w orzecznictwie, a więc cechujące się nowością, i którego rozstrzygnięcie może sprzyjać rozwojowi prawa. W utrwalonym orzecznictwie przyjmuje się, że powołanie się na tę okoliczność wymaga, obok sformułowania tego zagadnienia, także przytoczenia związanych z nim konkretnych przepisów prawnych, wskazania, dlaczego jest ono istotne oraz przedstawienia argumentacji wskazującej na rozbieżne oceny prawne (por. postanowienia SN: z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 Nr 1, poz. 11; z 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, poz. 51; z 10 stycznia 2012 r., I UK 305/11, LEX nr 1215784; z 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z 10 września 2014 r., I CSK 729/13, LEX nr 1532950; z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, LEX nr 1622307; z 14 kwietnia 2015 r., II PK 217/14, LEX nr 678073; z 28 października

2015 r., I PK 17/15, LEX nr 2021940; z 14 stycznia 2016 r., II CSK 382/15, LEX nr 2090999).

Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy po pierwsze - przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468) oraz po drugie - jego wyjaśnienie ma znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy w ustalonym stanie faktycznym (por. postanowienie SN z 27 stycznia 2009 r., II PK 248/09, LEX nr 736732). Tym samym twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienie SN z 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467 czy z 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468). W konsekwencji nie można uznać, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeśli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii przedstawianej w skardze i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP - wkładka z 2003 r. Nr 13, poz. 5; z 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467; z 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468; z 19 stycznia 2012 r., I UK 328/11, LEX nr 1215423; z 19 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578; z 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14, LEX nr 1652383; z 17 marca 2015 r., I PK 4/15, LEX nr 1661934).

Wskazać należy, że problematyka oceny działalności gospodarczej jako tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym była przedmiotem szeregu orzeczeń Sądu Najwyższego.

Warto podkreślić, że w wyroku z dnia 17 października 2018 r., II UK 302/17, (LEX nr 2583085) Sąd Najwyższy stwierdził, że ZUS ma prawo do kontroli samego tytułu i w konsekwencji również podstawy składek w sytuacji początkowego

zgłoszenia do ubezpieczenia społecznego nieuzasadnionej dysproporcji przychodu i zgłaszanej podstawy składek - art. 83 ust. 1 ustawy systemowej. Może zakwestionować sam tytuł albo samą podstawę wymiaru składek.

W uchwale z dnia 29 listopada 2023 r., III UZP 3/23 (OSNP 2024, nr 5, poz. 51) Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że działalność gospodarcza nie jest czynnością prawną (choć w jej ramach nieodzowne jest zawieranie różnych umów cywilnoprawnych), co nie oznacza, że na gruncie prawa o swobodzie działalności gospodarczej wykluczone są oceny dotyczące obejścia prawa, podobne do dokonywanych na podstawie art. 58 k.c. Przy nieostrych granicach pojęcia działalności gospodarczej (art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej) działania osób rejestrujących działalność gospodarczą mogą się rozmiąć z prawnym rozumieniem tej działalności albo iść dalej, czyli wykorzystywać instytucję dla osiągnięcia innych celów. Innymi słowy, w tej sferze również nie są wykluczone oceny zachowania ubezpieczonych, takie jak podejmowane na gruncie stosunków cywilnoprawnych w świetle art. 58 k.c. Skoro prawo cywilne stosuje się do spółek handlowych (art. 2 k.s.h.), to można przyjąć, że podobne normy mogą być podstawą oceny zachowania innych przedsiębiorców - art. 431 k.c. (por. wyrok SN z 21 września 2017 r., I UK 366/16, OSNP 2018/7/98, postanowienie SN z 26 czerwca 2019 r., I UK 281/18, LEX nr 2687624.).

W orzecznictwie przyjmuje się jednolicie, że podstawą do powstania obowiązku ubezpieczenia społecznego z mocy art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy systemowej jest faktyczne wykonywanie działalności pozarolniczej (art. 13 pkt 4 tej ustawy), w tym działalności gospodarczej, czyli rzeczywiste podjęcie i prowadzenie działalności zarobkowej, wykonywanej w sposób zorganizowany i ciągły (por. np. wyroki SN: z 25 listopada 2005 r., I UK 80/05, OSNP 2006 nr 19-20, poz. 309; z 14 września 2007 r., III UK 35/07, LEX nr 483284; z 18 lutego 2009 r., II UK 207/08, LEX nr 736738; z 19 lutego 2009 r., II UK 215/08, LEX nr 736739; z 19 lutego 2010 r., II UK 186/09, LEX Nr 590235; z 22 lutego 2010 r., I UK 240/09, LEX nr 585723; z 18 listopada 2011 r., I UK 156/11, LEX nr 1102533 i z 25 stycznia 2017 r., II UK 621/15, LEX nr 2248732).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, zgodnie z którym zarejestrowanie działalności gospodarczej i towarzyszące temu zadeklarowanie nieznajdującej pokrycia w przewidywanych zyskach wysokiej podstawy wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne, a przy tym ze świadomością istnienia przeszkód do prowadzenia tej działalności może wskazywać na intencję (element subiektywny) nie tyle podjęcia i wykonywania zarobkowej działalności gospodarczej o charakterze ciągłym, lecz włączenia się do systemu ubezpieczeń społecznych w celu uzyskania wysokich świadczeń (por. wyroki SN: z 13 września 2016 r., I UK 455/15 LEX nr 2122404 oraz z 6 kwietnia 2017 r., II UK 98/16, LEX nr 2307127 i z dnia 18 grudnia 2018 r., II UK 413/17, LEX nr 2609126).

Należy także przypomnieć, że zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. oraz art. 398¹³ § 2 k.p.c., podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalania faktów lub oceny dowodów, a Sąd Najwyższy związany jest ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Z ustaleń dokonanych w sprawie wynika, że odwołujący zdecydował się dokonać zmiany profilu prowadzonej działalności oraz wysokości składki na ubezpieczenia zaledwie na miesiąc przed rozpoczęciem korzystania z długotrwałych zwolnień. Odwołujący cierpiał na szereg dolegliwości związanych z kręgosłupem, w związku z którym przechodził szereg kolejnych operacji. Rozszerzenie profilu działalności oraz oczekiwania odwołującego, iż w tym stanie zdrowia będzie zarabiał więcej było w ocenie Sądu drugiej instancji niewiarygodne. Natomiast tego rodzaju zachowanie jednoznacznie kreuje przekonanie co do tego, że odwołujący dokonał rzeczony zmiany w pełni intencjonalnie, tj. mając świadomość potrzeby przebywania na długotrwałym zwolnieniu lekarskim. Chciał w ten sposób uzyskać wysokie zabezpieczenie, nie będąc zainteresowanym rzeczywistym, zorganizowanym, ciągłym i zarobkowym wymiarem tejże działalności.

Dokonana przez Sąd odwoławczy ocena okoliczności faktycznych i związana z tym wykładnia prawa (wyrażona w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku) mieszczą się w granicach uznania sędziowskiego.

Formułując przedstawione przez siebie zagadnienie prawne skarżący zmierza w istocie do podważenia suwerennej i niepoddającej się kontroli kasacyjnej sędziowskiej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego.

Wobec niewykazania przez skarżącego istnienia powołanej przesłanki przedsądu, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

[I.T.]

[SOP]